

Preventīvā sociālā darba vieta sociālās drošības sistēmā

Mārtiņš Moors, Irina Gorohova

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Ievads. 2013. gadā Rīgā, salīdzinot ar 2012. gadu, samazinājās to klientu skaits, kuri saņēma sociālo palīdzību. Tomēr palielinājās pieprasījums pēc sociālo pakalpojumu nodrošināšanas un sociālā darba ar gadījumu. Salīdzinoši vairāk ģimeņu ar bērniem nonāk sociālā dienesta redzeslokā komplicētu problēmu dēļ: bezdarbs, dažādu vielu atkarības, emocionāla un fiziska vardarbība, kas var radīt ģimenē tādus apstākļus, kas nav labvēlīgi bērniem, un pastāv iespēja tos izņemt no ģimenes. 2013. gada pirmajā pusgadā no jauna sākts darbs ar 728 sociālajiem gadījumiem. Salīdzinot ar 2012. gada pirmo pusgadu, par 236 vienībām ir pieaudzis klientu lietu skaits (kopā 2434). Tādējādi redzams, ka pašvaldības sociālā darba sistēma reaģē uz sociālo problēmu esamību, mazinot esošo problēmu sekas.

Preventīvais sociālais darbs palīdz laikus novērst problēmsituāciju iestāšanos un pasargāt iedzīvotājus no sociālās funkcionēšanas traucējumiem. Sociālā darbinieka profesijas standartā ir minēts, ka "sociālais darbinieks organizē un veic profilaktisko sociālo darbu, lai novērstu sociālo problēmu rašanos". Likumā "Par sociālo drošību" kā viens no Latvijas sociālās drošības sistēmas darbības pamatprincipiem ir arī minēts jēdziens "profilakse". Tomēr preventīvajam sociālajam darbam nav konkrēta definējuma Latvijas likumdošanā, nav noteikts, kādu sociālā darba veidu ir iespējams uzskatīt par preventīvu, kā arī nav noteiktas preventīvā sociālā darba robežas, kad tas pārstāj būt par preventīvo un kļūst par gadījuma vadīšanu.

Darba mērķis. Noteikt preventīvā sociālā darba pazīmes un vietu sociālās drošības sistēmā.

Metode. Teorētiskās literatūras, normatīvo aktu analīze un daļēji strukturētas intervijas ar deviņiem Rīgas sociālajiem darbiniekiem.

Secinājumi.

- Kaut arī Latvijā sociālās drošības sistēmu reglamentējošos normatīvajos aktos tiek lietots gan profilakses, gan prevences jēdziens, saskaņā ar teorētiskajā literatūrā lietoto terminoloģiju sociālā darba kontekstā pareizāk būtu lietot jēdzienu 'preventīvais sociālais darbs'.
- Teorētiskajā literatūrā preventīvais sociālais darbs tiek sadalīts trijos līmeņos, no kuriem pirmais ir vērsts uz paredzamo problēmu novēršanu, bet otrais un trešais – uz problēmu attīstības aizkavēšanu un to seku mazināšanu.
- Preventīvajam sociālajam darbam ir kopīgas pazīmes: nepārtrauktība, kontrole, darbības ar problēmu cēloņiem, problēmas attīstīšanas aizkavēšana vai novēršana. Katram līmenim ir arī specifiskās pazīmes – primārajam līmenim: informatīvs raksturs, riska faktoru identificēšana, risku novēršana; sekundārajam līmenim: ātra diagnosticēšana, izplatīšanas mazināšana un apturēšana; terciārajam līmenim: rehabilitējošs, apkārtējos neietekmējošs.
- Pašvaldību sociālajiem dienestiem, kas Latvijas sociālās drošības sistēmā ir atbildīgā iestāde par sociālā darba veikšanu ar sociāli mazaizsargātajiem iedzīvotājiem, nav noteikts pienākums veikt preventīvo sociālo darbu primārās prevences līmenī. No tā var secināt, ka faktiski Latvijas sociālās drošības sistēmā nav noteikta par primāro prevenci sociālajā darbā atbildīga struktūra.
- Sociālie darbinieki par preventīvo sociālo darbu uzskata tādas aktivitātes, kas teorētiskajā literatūrā tiek attiecinātas uz primāro prevences līmeni – izglītojošas un informatīvas darbības, problēmu aizkavēšana vai attīstības novēršana, problēmu kontrole, darbības, kas novērš riskus, starpinstitucionālo sadarbību – ar skolām, bērnudārzēm, kur tie spētu informēt vecākus un bērnus par sociālā dienesta darbību un pieejamiem pakalpojumiem. Tas nozīmē, ka sociālie darbinieki sociālo darbu mikrolīmenī, sociālo gadījumu vadīšanu, kas saskaņā ar likumdošanu ir pašvaldības galvenais pienākums, nesaista ar preventīvo sociālo darbu.